

SATUKIRJAN SANKARIT –

voimauttavan valokuvauksen ja sadutuksen menetelmät

lapsen itsetunnon tukena

Sari Retva

SATUKIRJAN SANKARIT –

voimauttavan valokuvauksen ja sadutuksen menetelmät

lapsen itsetunnon tukena

Sari Retva
Opinnäytetyö, syksy 2014
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak, Järvenpää
Sosiaalialan koulutusohjelma
Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön
suuntautumisvaihtoehto
Sosionomi (AMK) + kirkon
varhaiskasvatuksenohjaaja
Lastentarhanopettajan virka-
kelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Retva, Sari. Satukirjan sankarit – voimauttavan valokuvauksen ja sadutuksen menetelmät lapsen itsetunnon tukena. Järvenpää. Syksy 2014. 41 s. Yksi liite. Diakonia ammattikorkeakoulu, Järvenpään toimipaikka, sosiaalialan koulutusohjelma, kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto. Sosionomi (AMK) – kirkon varhaiskasvatuksenohjaaja, lastentarhanopettajan virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tavoitteena oli soveltaa voimauttavan valokuvauksen ja sadutuksen menetelmiä lapsen yksilöllisessä huomioimisessa sekä näin myös tukea lapsen itsetunnon ja itsearvostuksen kehittymistä. Tämän työtavan avulla varhaiskasvattajan on mahdollista oppia tuntemaan lapsi paremmin. Käyttämällä tätä lapsen syvempää tuntemustaan kasvatuskumppanuuden tukena, kasvattajat voivat parantaa varhaiskasvatuksen laatua entisestään.

Satukirjan sankarit -projekti toteutettiin espoolaisessa päiväkodissa 5-vuotiaiden lasten kanssa. Heitä sadutettiin ja sen jälkeen tehtiin kuvitus heidän satuihinsa voimauttavan valokuvauksen menetelmällä. Projektin aikana kiinnitettiin erityistä huomiota työtavan käytännön soveltuvuuteen. Toiminta toteutettiin huomioiden lapsiryhmän muu toiminta sekä kasvatusvastuullisten aikuisten suhdelukujen säilyminen vaaditulla tasolla ryhmässä.

Johtopäätökseksi saatiin, että voimauttavan valokuvauksen ja sadutuksen yhdistäminen on toimivaa varhaiskasvatuksen arjessa. Sen toteuttamiseen ei tarvita erityisiä järjestelyjä lapsiryhmässä tai aikuisten kesken, sillä sitä voidaan toteuttaa arjen toiminnan lomassa. Toimivin ratkaisu työtavan hyödyntämisessä olisi omahoitajuuden huomioiminen, jolloin yksi varhaiskasvattaja käyttäisi työtappaa hänelle nimettyjen lasten kanssa projektina toimintavuoden aikana. Samalla tavalla menetelmää voidaan mahdollisesti hyödyntää myös seurakunnan varhaiskasvatuksen piirissä.

Asiasanat: voimauttava valokuvaus, sadutus, varhaiskasvatus, itsetunto, vuoro-vaikutus

ABSTRACT

Retva, Sari. The heroes of fairytales - using empowering photography and storycrafting method to support a child's self-esteem. Järvenpää, Autumn 2014. 41 p., 1 appendice. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Option in Christian Child and Youth Work. Degree: Bachelor of Social Services and qualification of kindergartenteacher.

The aim of this thesis was to develop a new way to work for professionals in early childhood education. By this working method they can pay attention more effectively individually to each child in a group. Receiving attention individually supports child's self-respect and self-esteem. With this working method a pedagogue learns to know the child at a deeper level. This deeper level knowing of a child can be used as a tool in co-operation with parents. Better co-operation with parents is considered as a raised level in early childhood education quality.

The project was put into practice in a day-care center in Espoo with 5-year-old children. They told a story by using a story crafting method and after that they were photographed by using an empowering photography method. The photographs were used in their stories. During the project special attention was paid to the fact that the method should be used in practice. The method was used all the time so that daily routines at the day care center were not disturbed and in the child group there were as many adults as demanded.

The conclusion was that using the story crafting method and empowering photography with children on a daily basis is a workable method. Using this method won't demand special arrangements among children or adults. Probably the best way to use this method would be that each personal caregiver in the day care center would use the method among their children during the year. In the same way this method can also be used in Christian childhood education.

Keywords: Empowering photographing, story crafting method, early childhood education, self-esteem

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	7
2 TYÖN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	9
2.1 Varhaiskasvatus.....	9
2.2 Kasvattajien ja lasten välinen vuorovaikutus.....	10
2.3 Lapsen itsetunnon kehitys	12
3 TYÖN KÄYTÄNNÖN MENETELMÄT	16
3.1. Voimauttava valokuvaus.....	16
3.2. Sadutus	18
4 AIEMMIN TEHDYT TUTKIMUKSET	20
5 SATUKIRJAN SANKARIT -PROJEKTIN TOIMINTAYMPÄRISTÖ	22
5.1 Työelämän yhteistyökumppani	22
5.2 Voimauttavan valokuvauksen perusteet – koulutus	22
6 TYÖTAVAN KEHITTÄMISEN TARKOITUS JA TAVOITTEET	24
7 OPINNÄYTETYÖN KÄYTÄNNÖN TOTEUTUS	25
8 SATUKIRJAN SANKARIT SEURAKUNNAN PÄIVÄKERHOSSA.....	30
8.1 Kristillinen ihmiskäsitys.....	30
8.2 Kokonaisvaltainen lapsi kirkon varhaiskasvatuksessa	31
9 TYÖN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS.....	33
10 ARVIOINTI, JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	34
LÄHTEET	38

LIITE 1	41
Tutkimuslupapyyntö lasten vanhemmille.....	41

1 JOHDANTO

Suomessa päivähoitoa ohjaava Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005) edellyttää kasvattajilta jatkuvaa toiminnan arviointia ja kehittämistä. Niinpä yhtenä lähtökohtana tälle opinnäytetyölle onkin varhaiskasvatuksen laadun kehittäminen. Tämä työtapa on päiväkoteihin sekä seurakunnan varhaiskasvatukseen lapsen itsetunnon ja itsearvostuksen tukemiseen soveltuva käytännön menetelmä, jota voidaan hyödyntää myös kasvatuskumppanuudessa. YK:n Lapsen oikeuksien sopimus (1989) edellyttää lapsen hyvinvoinnin edistämistä siten, että kaikki lapset saavat parhaan mahdollisen alun elämälleen ja heillä on mahdollisuus kehittää yksilöllisiä taitojaan sekä fyysisesti että henkisesti turvallisessa ympäristössä. Laadukas varhaiskasvatus tuottaa nuoruusikään saakka ulottuvia positiivisia vaikutuksia. Tähän tavoitteeseen pyritään muun muassa lapsen arvostamisella ja kuuntelemisella. Lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi on edellytyksenä lapsen kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle. (Kronqvist 2012, 14–15.)

Sadutuksessa lapsi muokkaa ajatuksiaan tarinaksi ja saa kokemuksen kuulluksi ja kohdatuksi tulemisesta (Karlsson 2014, 18–20). Myös voimauttavan valokuvauksen menetelmä perustuu ihmisen aitoon kohtaamiseen, näkemiseen ja kuulluksi tulemiseen. Voimauttavan valokuvauksen menetelmä haastaa ihmisen uskaltamaan, sillä kun kerran tarjoutuu kuuntelemaan, katsomaan ja kohtamaan, sitä ei ole enää lupa perua. (Savolainen 2013.) Lapsi tarvitsee aikuisen tukea sosiaalisuutensa ja itsetuntonsa kehittymisessä. Kun itsetunto kasvaa, kehittyvät sosiaaliset taidotkin. Kun lapsi luottaa itseensä, uskoo olevansa muiden silmissä hyvä ja arvostaa itseään, hän myös uskaltaa lähestyä muita, osoittaa kiintymystään ja kehittyi riittävän vahvaksi kestämään vastoinkäymisiäkin. (Cacciatore, Korteniemi-Poikela & Huovinen 2008, 14–15; Jarasto & Sinervo 1997, 78.) Näiden kahden aitoa kohtaamista toteuttavan menetelmän, sadutuksen ja voimauttavan valokuvauksen, yhdistäminen luo toimivan työtavan lapsen yksilölliseen, todelliseen kohtaamiseen päivähoitossa. Tämä työtapa saa aikuisen pysähtymään, keskittymään yhteen lapseen, tämän kertomukseen, kokeemukseen sekä nähdyksi tulemisen tarpeeseen.

Koska sosionomi (AMK) – tutkinnon lisäksi suoritan kirkon varhaiskasvatukseenohjaajan virkakelpoisuuteen johtavat opinnot, tarkastelen voimauttavan valokuvauksen ja sadutuksen käyttöä lapsen aidossa kohtaamisessa sekä itsetunnon tukemisessa myös seurakunnan varhaiskasvatuksen yhteydessä. Tämä opinnäytetyö valottaa voimauttavan valokuvauksen ja sadutuksen yhteiskäyttöä lapsen yksilöllisessä huomioimisessa ja näin myös hänen itsetuntonsa tukemisessa. Opinnäytetyöni ei kuitenkaan ole menetelmäopas vaan pikemminkin kertomus projektista, jonka teimme yhdessä näiden lasten kanssa.

2 TYÖN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

2.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus määritellään kasvatukselliseksi vuorovaikutukseksi, joka tapahtuu pienten lasten elämänpiirissä. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on lapsen tasapainoinen kehitys, kasvu ja oppiminen. (THL i.a.) Stakesin eli Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskukseen, nykyisen Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan varhaiskasvatuksen keskeisinä periaatteina nähdään lapsen oikeus turvattuun kasvuun ja turvallisiin ihmissuhteisiin, oikeus tulla ymmärretyksi ja kuulluksi, oikeus saada tarvittaessa erityistä tukea sekä oikeus omaan kulttuuriin, äidinkieleen ja uskontoon. (Stakes 2005, 12.)

Varhaiskasvatusta määrittelee ennen kaikkea Laki lasten päivähoitosta (1973/36) sekä asetus lasten päivähoitosta (1973/239). Näiden lisäksi kunnilla on omat varhaiskasvatusta varten laaditut strategiansa sekä varhaiskasvatussuunnitelmansa. (Stakes 2005, 10.) Varhaiskasvatussuunnitelmia laaditaan myös päiväkotikohtaisesti sekä ryhmäkohtaisesti. Myös jokaiselle lapselle laaditaan henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma yhdessä vanhempien kanssa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on kasvatuskumppanuuden perusta ja sen tarkoitus on olla kuvaus lapsen kehityksestä, jota on tuettu yhdessä vanhempien kanssa. (Kaskela & Kronqvist 2012, 12–14.)

Kasvatuskumppanuus pitää sisällään vanhempien ja päivähoiton henkilöstön yhteisen toiminnan lapsen parhaaksi. Onnistuneesti toteutetussa kasvatuskumppanuudessa lapselle tärkeät aikuiset toimivat hyvässä ymmärryksessä keskenään myös haastavissa tilanteissa. Varhaiskasvatuksen ammattilaisen kumppanina vanhemmilla on mahdollisuus lisätä ymmärrystään lapsestaan ja tämän kehitysvaiheista, toisaalta asia toimii myös toisinpäin. Vanhemmilla on oman lapsensa suhteen tietämystä, jota ilman varhaiskasvatuksen ammattilaisen näkemys lapsesta saattaisi muodostua yksipuoliseksi. Parhaimmassa tapauksessa kasvatuskumppanuus tukee vanhemmuutta ja antaa voimavaroja, jos ne ovat vähissä. (Kanninen & Sigfrids 2012, 133.)

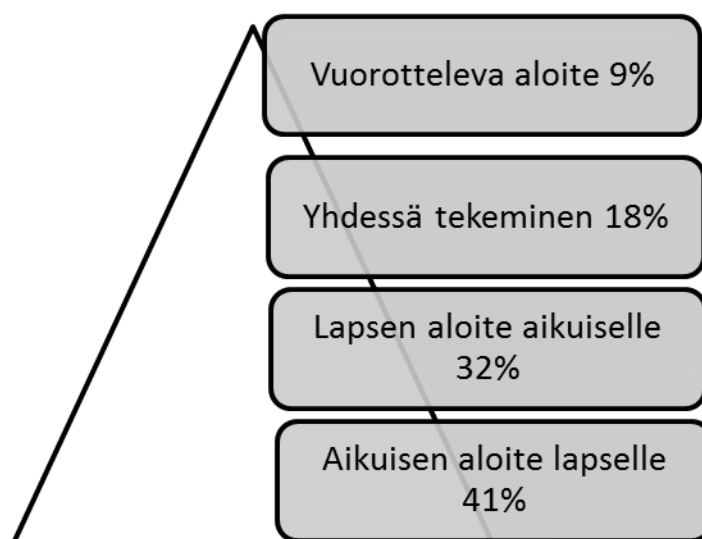
2.2 Kasvattajien ja lasten välinen vuorovaikutus

Kasvattajien ja lasten välinen vuorovaikutus on päiväkodissa läsnä kokoajan ja se liittyy kaikkeen toimintaan. Yhteenkuuluvuus ryhmässä rakentuu yhteisen tekemisen ja yhdessäolon kautta ja parhaimmillaan vuorovaikutus on avointa ja rehellistä. (Kalliala 2008, 11.) Erityisesti varhaisina ikävuosinaan lapsi tarvitsee paljon kasvokkain tapahtuvaa vuorovaikutusta. Tämän yksilöllisen vuorovaikutuksen avulla lapsi oppii omien mielialojensa säätelyä sekä muiden ihmisten mielialoihin vastaamista. Päiväkotien suurissa lapsiryhmissä tämä ei kuitenkaan läheskään aina toteudu, sillä käytännössä yhden hoitajan huomiota vaatii monta lasta samanaikaisesti. (Keltikangas–Järvinen 2010, 216–217.)

Vuonna 1995 laaditussa valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa todettiin, että varhaiskasvatuksen tärkein laadullinen elementti on lasten ja aikuisten välinen vuorovaikutus. Toisaalta varhaiskasvatussuunnitelmassa ei kuitenkaan varsinaisesti kerrota, minkälaista toimintaa tai tekoja kasvattajalta edellytetään. Niinpä kasvattajan on itse jatkuvasti arvioitava ammatillisia toimintatapojaan ja niiden laadullisuutta. (Kalliala 2008, 38, 258.) Aikuisen on oltava aidosti läsnä kokoajan, koska lapsen kehittymisen edellytys on jatkuva vuorovaikutus. Sen on oltava tarpeeksi intensiivistä ja jatkuvaa, ollakseen tarpeeksi hyvää lapsen hyvinvoinnin kannalta. (Kalliala 2012, 55.) Vuorovaikutukseen liittyy olennaisena osana osallisuus. Lapsen tullessa kuulluksi, nähdyksi ja kohdatuksi, hän kokee myös osallisuutta. Osallisuuteen kuuluu mahdollisuus vaikuttaa ja olla toimijana. (Eskel & Marttila 2013, 78.) Toimijuus ilmenee taitona luoda uusia ideoita sekä tunteena siitä, että voi itse vaikuttaa ympäristössään tapahtuviin asioihin. Aktiivinen toimijuus vahvistaa lapsen itsetuntoa ja ymmärrystä siitä, että jokaisen yksilön mielipide on tärkeä. (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 44–45.)

Liisa Karlsson ja Monika Riihelä (2012,187) ovat tutkineet lasten käsitystä aikuisten ja lasten välisestä vuorovaikutuksesta sadatuksen menetelmällä. Vaikka tutkimus tehtiin 7-9-vuotiaiden keskuudessa, voidaan tutkimustulosten suuntaa todennäköisesti hyödyntää myös varhaiskasvatusikäisten parissa. Monessa aikaisemmassa vuorovaikutustutkimuksessa on tullut esiin, että ammattilaisten

osuus vuorovaikutuksessa on paljon hallitsevampi kuin lasten. Aikuiset ammatti-ihmiset ovat enemmän äänessä ja tekevät enemmän aloitteita. Tutkimuksessaan Karlsson ja Riihelä analysoivat sisällöllisesti yhteensä 112 lasten kertomusta, joissa kaikissa esiintyi aikuisten ja lasten välistä vuorovaikutusta.

KUVIO 1. Aloitteet aikuisen ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa (Karlssonia ja Riihelää 2012, 188,189 mukaillen)

Analyysistä käy ilmi myös, että lasten kertomuksissa aikuisten tekemät aloitteet liittyvät useimmiten hoitamiseen ja kyselemiseen. Lasten oma rooli kertomuksissa painottuu ajatusten jakamiseen sekä asioiden varmistamiseen aikuisilta kyselemällä. Vuorottelevaa vuorovaikutusta esiintyy kaikkein vähiten, vain 9 % tarinoista. Lasten mukaan siis aikuisella ja lapsella on hyvin erilainen asema heidän välisessään vuorovaikutuksessa.

Vuonna 1992 Roger Hart loi osallisuuden tikapuiden mallin kuvaamaan, miten kasvattajat mahdollistavat lasten osallisuuden. Tikapuissa on kahdeksan tasoa. Tikapuiden ensimmäisellä portaalla lapset ovat mukana toiminnassa, mutta heitä ohjataan toimimaan. Toisella portaalla lapset osallistuvat, mutta he eivät välttämättä ymmärrä tilannetta täysin vaan ovat ohjattuina tilanteessa ja toistavat

aikuisen opettamaa mallia. Kolmannella portaalla lasten mielipiteitä kysytään mutta niitä ei kuulla. Näin lapsilla on vain vähän tai ei ollenkaan mahdollisuuksia tuoda omia ajatuksiaan esille. Neljännellä portaalla lapset ovat mukana oma-aloitteisesti ja heidän mielipiteitään kuullaan, mutta aikuiset tekevät lopullisen päätöksen, jolloin lapsen mielipide voidaan jättää huomioimatta. Viidennellä portaalla lapselta kysytään hänen mielipidettään asiasta ja häntä kuullaan. Tässäkin vaiheessa ainoastaan kasvattajat kuitenkin suunnittelevat toimintaa ja päättävät sen toteutuksesta. Kuudennella portaalla lapset otetaan mukaan toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Silti tässäkin vaiheessa, aikuiset tekevät aloitteen toiminnan toteuttamiseen. Seitsemännellä portaalla lapset tekevät itse aloitteen toimintaan ja toteuttavat sitä. Kasvattajat pysyvät taustalla, mutta auttavat lapsia tarvittaessa. Kahdeksannella portaalla toteutuu tasavertaisuus toimijoina ja toiminta toteutuu lapsilähtöisenä. Lapset ja aikuiset ideoivat, suunnittelevat ja aloittavat toiminnan yhdessä. (Hart 1992, 5-9.)

Voimauttavan valokuvauksen ja sadutuksen yhdistävän työtavan avulla on mahdollista päästä Hartin tikapuiden mallissa ylemmille puolapuille. Kun työtapa saavuttaa päiväkodissa vakiintuneen aseman, muodostuen osaksi arkipäivän toimintaa, sillä voidaan yletä kahdeksannelle portaalle asti.

2.3 Lapsen itsetunnon kehitys

Itsetunto muodostuu kolmesta tekijästä; yksilön käsitys itsestään, tunteet itseä kohtaan ja uskallus tehdä asioita, jotka vaativat ottamaan epäonnistumisen riskin. (Jarasto & Sinervo 1997, 77–78.) Itsetunnon kehitys alkaa jo varhaisesta vauvavaiheesta, jolloin lapsi kokee rakkauden ja arvostuksen paljolti fyysisen läheisyyden kautta. Fyysiseen läheisyyteen liittyy kuitenkin myös kaikki ei-kielellinen vuorovaikutus lasta hoitavien aikuisten kanssa, kuten katseet, asennot ja äänensävyt. Lapsi vaistoa myös häntä sylissä pitävän henkilön lihaskänteyden sekä sen, miten hyvin nämä kaikki osa-alueet yhdistyvät toisiinsa. (Sinkkonen 2008, 174.) Itsetunnon kehittyminen hyväksi edellyttää myös ilmapöytä psykologista turvallisuutta. Jos lapsi joutuu pelkäämään joutuvansa pilkan tai nöyryytyksen kohteeksi tai hän kokee hylkäämisen tunteita, eivät edellytyk-

set ole suotuisat vahvan itsetunnon kehittymiselle. (Aho 1996, 48.) Myös aikuisen itsetunto heijastuu lapseen. Itsetunnoltaan vahva aikuinen on suvaitsevampi erilaisuutta kohtaan ja sietää enemmän lasten kanssa esiintyviä konfliktija ongelmatilanteita. (Aho 1996, 50.) Itsetunnon kehittymiseen liittyy olennaisesti lapsen ja aikuisen välinen kiintymyssuhde ja sen laatu. Turvallisesti kiintyy lapsi, jonka tarpeisiin vastataan. Aikuisten välinpitämättömyys lapsen tarpeiden suhteen tai kyvyttömyys vastata niihin synnyttävät turvattoman kiintymyssuhteen. Lapsi ei luota aikuiseen turvan antajana. Kiintymyssuhdetutkimuksen mukaan Suomessa on turvallisesti kiintyneitä lapsia vähemmän kuin vertailukelpoisissa jälkiteollisissa maissa. Aikuisen ja lapsen väliseen suhteeseen vaikuttaa myös aikuisen aikanaan omaksuma kiintymyssuhde. (Kalliala 2008, 259.)

Lapsen saama hyvä itsetunto heijastuu hänen käytöksestään ja ulkoisesta olemuksestaan. Niin lapsi kuin aikuinenkin viestittää itsearvostustaan käytöksellään ja olemuksellaan muille, jotka alkavat myös kohdella häntä arvostavasti. Hyvän itsetunnon omaava lapsi kestää epäonnistumisia eikä hänen maailmansa romahda vastoinkäymisestä. (Jarasto & Sinervo 1997, 78.) Hyvä itsetunto tuo myös sisäisen tasapainon, jolloin lapsella ei ole tarvetta kiusata, kinata alituisesti tai alistaa muita (Cacciatore ym. 2008, 15). Lapsi, joka ei arvosta itseään, viestii olemuksellaan epävarmuutta ja hermostuneisuutta. Toiset aistivat sen ja saattavat alkaa kohdella häntä väheksyvästi tai jopa kiusata, toisaalta suhtautuminen saattaakin olla myös suojelevaa (Cacciatore ym. 2008, 14–15.)

Eryteisesti lapset havainnoivat jatkuvasti muita, toisten ilmeitä ja eleitä. Muut ihmiset muodostavat ikään kuin peilin, josta lapsi peilaa itseään ja muodostaa käsityksen siitä, kuka ja millainen hän on. Peileinä toimivat ihmisten ilmeiden ja eleiden lisäksi sanallinen palaute: ystävien kommentit, opettajan palaute, vanhempien kehu ja moitteet, sisarusten naljailut tai vaikkapa lähikaupan kassatähdin kommentti. Lapsi kuitenkin itse arvioi, minkälaisen painoarvon hän kullekin palautteelle tai kommentille antaa. Muuttaako hän sen perusteella käytöstään, ulkonäköään tai toimintaansa ja jos muuttaa, kuinka suuressa määrin hän sen tekee. Lapsi saa palautetta ja kommentteja kaikkialta, eivätkä ne läheskään aina ole positiivisia. Vanhempien antamaa positiivista palautetta ja kannustusta ei siten voi koskaan olla liikaa. (Cacciatore ym. 2008, 40.) Näiden kaikkien palaut-

teiden ja kommenttien perusteella lapsi muodostaa käsityksen itsestään ja ne muodostavat sen sisäisen äänen, joka meillä kaikilla on. Tämä sisäinen ääni muodostuu kannustavaksi, pohjasävyltään positiiviseksi tai lannistavaksi ja negatiivissävytteiseksi sen mukaan, millaista palautetta lapsi ympäristöstään ottaa vastaan ja miten hän arvottaa sen. (Jarasto & Sinervo 1997, 77.)

Kati-Pupita Mattila (2011, 61–63) mainitsee, että lapsen vahvistavalla kohtaamisella tehdään turvallista lapsuutta, joka luo pohjan elämänrohkeudelle. Olenaisena osana turvallisen lapsuuden muodostumisessa on lapsen kokemus aidosta kohtaamisesta ja nähdyksi tulemisestä. Hyvän itsetunnon kehittymiseen lapsi tarvitsee turvallista ja arvostavaa aikuisen läheisyyttä. (Mattila 2011, 61–63.) Turvallisuuden tunne syntyy kun aikuinen on lapselle aidosti läsnä ja yhdessäolo on lasta arvostavaa. Vastauksia kaikkiin ongelmiin ja kysymyksiin ei tarvitse olla, vaan nähdyksi tuleminen ja aito kuuleminen ovat tärkeimpiä. Kun lapsella on mahdollisuus tunteidensa ilmaisemiseen, ajatustensa jakamiseen ja hyväksytyksi tulemiseen, hänen turvallisuuden tunteensa ja sen mukana myös itsetuntonsa kasvaa. Sisäinen turvallisuus vahvistaa itseluottamusta sekä luottamusta oman olemassa olon oikeuteen. (Mattila 2011, 67–73.)

Päiväkodin työntekijä on usein lapsen elämässä hyvin keskeisessä roolissa, lapsi viettää vuorokaudesta jopa 10 tuntia päiväkodissa. Päiväkodin aikuisten on siis tiedostettava oma merkityksensä myös roolimallina ja esimerkkinä lapsen elämässä. Esimerkkinä oleminen ei aseta täydellisyyden vaatimusta aikuiselle vaan pikemminkin tietoista pyrkimystä hyvään. (Mattila 2011, 75). Vuorovaikutukseen sisältyvän avoimen tunteiden ilmaisun avulla lapsi oppii myös ymmärtämään, että tunteiden ja tekojen ei aina tarvitse vastata toisiaan (Aho 1996, 69). Vaikka olenkin vihainen, ei minun silti tarvitse lyödä toista. Näin kaikki vuorovaikutus kertoo lapselle, kuinka arvokas hän on ja kuinka myös muut ovat yhtä arvokkaita. (Mattila 2011,75).

Itsetunnon käsitettä on pohdittu, sillä siitä on vaikea saada otetta. Cacciatore, Korteniemi-Poikela ja Huovinen (2008,12) toteavatkin itsetunnosta seuraavaa:

Itsetunto on käsitteenä haastava. Se on sisäinen, näkymätön ominaisuus. Se on painoton ja muodoton ja tavallaan täysin olematon, mutta sillä on suunnattomasti painoarvoa. Tavallaan itsetunto on pelkkä ajatus, juttu joka on jokaisen korvien välissä. Se on eräänlainen uskomus, oletusarvo. Ja koska se on ajatus, se on kokoajan muuttuva. (Cacciatore, Korteniemi – Poikela & Huovinen 2008, 12)

3 TYÖN KÄYTÄNNÖN MENETELMÄT

3.1. Voimauttava valokuvaus

Voimauttava valokuvaus on Miina Savolaisen kehittämä empowerment-käsitteen sisältöihin perustuva sosiaalipedagoginen menetelmä. Juha Siitosen mukaan empowerment-, empower- ja empowering- käsitteillä ei ole varsinaisia vakiintuneita vastineita suomenkielessä. Empowerment-termin suomennoksena käytetään eri yhteyksissä erilaisia vastineita kuten, henkinen vahvistuminen, valtaistuminen, väkevoityminen, voimistaminen tai toimintakyvyn lisääminen. (Siitonen 1999, 82–85). Miina Savolainen päätyy pro gradu -tutkimuksessaan määrittelemään termin voimautumiseksi, jolloin se hänen mielestään kuvaa paremmin ihmisestä itsestään lähtevää prosessia (Savolainen 1999, 16).

Voimauttava valokuvaus menetelmänä ei itsessään ole terapiaa eikä sen käyttö vaadi terapeutin koulutusta, mutta sitä voidaan käyttää terapian yhteydessä. Menetelmää on käytetty kasvatusta, hoito- ja terapeuttisen työn aloilla 2000-luvun ajan. Menetelmän käyttö edellyttää voimauttavan valokuvauksen koulutuksen suorittamista. Voimauttavan valokuvauksen voima ei ole ainoastaan valokuvissa, vaan terapeuttinen vaikutus syntyy prosessin; kuvaajan ja kuvattavan dialogisen vuorovaikutuksen tuloksena. Yksilön kuvaamisen lisäksi prosessissa voidaan käyttää esimerkiksi aikaisemmin otettuja kuvia perhealbumeista tai perheen arkisten tilanteiden kuvaamista. Näiden kuvien avulla voidaan tutkia yksilön elämäntarinaa eri näkökulmista, huomioiden hänen erilaiset roolinsa eri elämäntilanteissa tai olosuhteissa. Kuvien avulla voidaan tarkastella myöskin vaikkapa perheen vuorovaikutussuhteita. Kuvien käyttö auttaa elämässä hajanaisiksi jääneiden elämänvaiheiden selkiyttämisessä, tunnekylläisten asioiden läpikäymisessä sekä omien uusien tiedostamattomien voimavarojen löytämisessä. Voimauttavan valokuvauksen menetelmässä pyritään dialogisuuteen ja ammatillisuus hoidollisessa työssä ymmärretään vastavuoroisempana kuin yleensä. Kuvattavana olevalla ihmisellä on oikeus tulla nähdyksi juuri sellaisena kuin hän itse haluaa ja saada näin kokemus rakkaudesta ja hyväksynnästä. Voimauttavan valokuvauksen perusidea on, että valokuvaamisen ja sa-

malla hoidollisen, ammatillisen suhteen dynamiikka käännetään päälle. Tämä haastaa työntekijän uskaltamaan olla kuvattavalle läsnä suojautumatta ammatillisen roolin taakse vuorovaikutuksen kustannuksella. (Savolainen 2013.)

Miina Savolaisen keskeinen ajatus menetelmästä on, että ammatillisen roolin taakse vetäytyminen ei olekaan työntekijän jaksamista auttavaa, kuten yleisesti ajatellaan. Hänen näkemyksensä on, että työntekijä joka välittää, tekee työn itselleen helpoksi. Silloin kaikki, mitä hän tekee, on asiakkaalle vaikuttavaa, jolloin myös työ on tekijälleen palkitsevaa. Työn aiheuttamat tunteet eivät katoa sillä, että kuvittelemme niiden jäävän ammatillisuuden suodattimeen. (Savolainen 2013.)

Vaikka kyseessä on valokuvausta käyttävä menetelmä, ei työväline oikeastaan ole valokuvaus vaan katse ja näkemisen tapa – se, miten tietoisesti voimme katsoa toista ihmistä arvostavasti ja rakkaudellisesti, nostaa esiin kuormittavien asioiden rinnalle hyviä ja eheyttäviä asioita. (Savolainen 2013.) Lapsen itsetunnon kehittämisessä keskeinen ei-kielellinen elementti on katse. Katseen voima on valtava, sillä voi ilmaista monenlaisia tunteiden sävyjä: ihailua, lämpöä ja rakkautta mutta myös halveksuntaa, syytöstä tai vihaa. Jos sanojen ja katseen välillä on ristiriita, sanat vakuuttavat rakkautta mutta katse ilmentää raivoa, lapsi hämmentyy. Hän tuntee tulleen torjutuksi ja todennäköisesti katseen aiheuttama tunne jää vallitsevaksi sanojen menettäessä merkityksensä. (Sinkkonen 2008, 176–177.)

Voimauttavan valokuvan käytön tavoitteena on lisätä ihmistyön vaikuttavuutta nostamalla työntekijöiden hyvinvointi, tunnetaidot ja kyky läsnäoloon ja dialogiseen vuorovaikutukseen keskeiselle sijalle. Jokainen voi valita miten rajaa työtään, mutta jokainen on samalla vastuussa ammatillisen kohtaamisen laadusta. Dialogista ja arvostavaa toisen kohtaamisen tapaa voi opetella. Kaikki se, mitä työntekijällä on annettavaa, lähtee heidän omasta hyvinvoinnistaan ja merkityksellisytyden kokemuksestaan. (Savolainen 2013.) Päivähoidossa lapsen kohtaamisen lähtökohtana olisi mielestäni oltava tämä ”rakastava katse”, jonka Miina Savolainen mainitsee työnsä punaiseksi langaksi (Savolainen 2013). Jokaisella lapsella on oikeus olla oma, tärkeä yksilönsä, ryhmässäkin.

Entä, jos katsoisit minua aivan hiljaa, keskittyen. Näkisitkö minut arkesi seasta? Näkisitkö sen mitä en sano? Näkisitkö sävyjä siitä, mitä haluan olla? Tartu niihin, älä usko siihen, millainen luulet minun olevan. Tarvitsen siipeni. Unelmat värjäävät minut sisältä. Katso minua lempeästi ja auta tulemaan niiden kaltaisiksi. Usko puolestani silloin, kun maailma on samea ja raskas. Tahdon, että ole-massaoloni tekee sinut onnelliseksi. Sinun ilosi keventää minua. (Savolainen, 2008, 143.)

3.2. Sadutus

Sadutuksen luoja on koulupsykologi, valtiotieteen tohtori, Monika Riihelä. Hän keksi sadutuksen menetelmän ja aloitti sen kehittämisen 1980-luvulla. Vuonna 1995 aloitettiin Monika Riihelän aloitteesta Stakesin Satukeikka -hanke, jonka myötä sadutuksesta tuli tunnettu ja laajasti käytetty menetelmä. Satukeikka -hanketta johti Monika Riihelän rinnalla tutkija Liisa Karlsson (Karlsson 2014, 192.) Liisa Karlsson on myöhemmin kehittänyt menetelmää ja julkaissut useita teoksia, jotka käsittelevät sadutusta. Sadutus -menetelmää on käytetty myös tutkimuksessa, silloin tutkimustuloksena tuotetun aineiston erityisyys on siinä, että se on syntynyt normaalin päiväkodin toiminnan yhteydessä. Sitä varten ei ole tehty erityisjärjestelyjä eikä materiaalia ole tuotettu pelkästään tutkimusta varten vaan aidosti arjen toiminnassa. (Karlsson & Riihelä 2012, 169–170.)

Sadutuksessa lapsi tulee kuulluksi, kun aikuinen keskittyy kuulemaan juuri häntä. Aikuinen osoittaa lapselle, että häntä kiinnostavat lapsen ajatukset ja kirjaimalla lapsen tarinan, hän osoittaa kunnioittavansa lapsen tuottamaa kertomusta. Sadutus ei ole vain tarinan kertomista, vaan se on kohtaamisen, kuuntelun ja osallisuuden mahdollistava tapahtuma. Siinä on mukana aina vähintään kaksi henkilöä, jotka keskittyvät samaan yhteiseen asiaan. Sadutus ei pyri tietynlaiseen lopputulokseen, kerrottua satua ei arvostella eikä sitä pyritä tulkitsemaan. Saduttaja ja kertoja ovat sadutuksessa tasavertaisia. (Karlsson 2014, 30.)

Sadutustapahtumassa kirjaaminen tehdään aina avoimesti ja kertojan luvalla. Saduttaja kirjaa lapsen kertomuksen tarkasti sanasta sanaan eikä muuta sanoja

tai korjaa kertojan ”virheitä”. Tärkeintä on itse sanoma. Lopuksi saduttaja lukee kertojalle hänen satunsa ja jos kertoja haluaa muuttaa tarinassaan jotain, saduttaja tekee sen. On tärkeää lukea satu ääneen myös muille. Silloin lapsi saa kokemuksen, että muutkin arvostavat hänen aikaansaannostaan. Hän saa kokemuksen kyvystään luoda jotain ainutlaatuista. (Karlsson 2014, 39.) Sadutus menetelmänä rakentuu seuraaville ulottuvuuksille: kerronnan vapaus, kokemusten jäsentyminen kerronnassa, lapset kulttuurin ja tiedon tuottajina sekä Satukirjan sankarit -projektin kannalta merkittävimpinä; paneutuva kuunteleminen sekä vastavuoroisuus ja dialogisen prosessin voimaannuttava vaikutus (Karlsson & Riihelä 2012, 173–174).

Kerro satu, sellainen kuin itse haluat. Kirjaan sen juuri niin kuin sen minulle kerrot. Lopuksi luen tarinasi ja voit muuttaa ja korjata sitä, mikäli haluat. (Karlsson 2003,10).

Voimauttavan valokuvauksen ja sadutuksen menetelmät pohjautuvat molemmat juuri lapsen aitoon kohtaamiseen, hänen näkemiseensä, kuulemiseensa ja hänen arvostamiseensa. Näiden kahden menetelmän yhdistämisellä lapsi tulee sekä nähdyksi että kuulluksi, hänen ajatuksiaan ja mielipiteitään arvostetaan ja niiden mukaan toimitaan. Lapsi saa näin myös kokemuksen siitä, että hän pystyy vaikuttamaan omassa elämässään eivätkä häntä ohjaile vain ulkoapäin tulevat käskyt ja ohjeet. Lapsuuden kokemukset aikuisen läsnäolosta ja arvostavasta kohtaamisesta vaikuttavat siis koko elämäämme.

4 AIEMMIN TEHDYT TUTKIMUKSET

Voimauttavan valokuvauksen menetelmästä on tehty useita tutkimuksia aikaisemminkin. Nämä tutkimukset ovat useimmiten keskittyneet Miina Savolaisen jo menetelmän kehittämisessä käyttämään lastensuojelun työympäristöön. Sadutus on myös menetelmä, josta löytyy useita pro gradu- sekä ammattikorkeakoulu tasoisia opinnäytetöitä. Sadutusta on tutkittu muun muassa dysfaattisten lasten parissa, maahanmuuttajalasten parissa, vanhustyössä sekä kehitysvammaisille lapsille mutta useimmiten päiväkotityöhön liittyen, eri näkökulmista. Tuula Stenius on vuonna 2006 pro gradu – tutkimuksessaan paneutunut aikuisten ja nuorten sadutuksen erityispiirteisiin. Noora Räihä on pro gradu työssään vuonna 2014 yhdistänyt vieraan kielen oppimisen ja opettamisen sadutukseen. Vuonna 2012 Päivi Kuokkanen tarkasteli pro gradu työssään 7-10-vuotiaiden lasten onnellisuutta sadutuksen avulla.

Saija Lehtonen on tehnyt vuonna 2013 opinnäytetyön valokuvan käytöstä 0-3-vuotiaiden lasten päiväkotiryhmässä. Opinnäytetyön teoriassa käsiteltiin voimautumista, voimauttavaa valokuvausta, itsemäärämistä, minäkuvaa ja vuorovaikutusta. Lisäksi pohdittiin valtakunnallista varhaiskasvatuksen perusteita ja Miina Savolaisen voimauttavan valokuvan menetelmää, jonka ideoita sovellettiin projektin aikana. (Lehtonen 2013.) Työ oli toiminnallinen projekti ja muistuttaa eniten tässä tekemääni projektia. Jonna Eronen ja Tiina Wuorinen ovat tehneet opinnäytetyön liittyen lasten valokuvailmaisuun. Opinnäytetyössä lapset ottivat kuvia asuinympäristöstään ja sen tavoitteena oli tukea ja tuoda esille lasten ääntä alueen kehittämisessä. Lapset kuvasivat kohteita, sanoittivat ottamansa valokuvat ja suunnittelivat muutosideoita kuvaamilleen kohteille. Lasten ottamat ja muokkaamat valokuvat olivat myöhemmin esillä näyttelyssä. (Eronen & Wuorinen 2013, 7.) Tässä työssä lähtökohta oli erilainen ja lapset itse toimivat valokuvaajina.

Tiina Jokiranta, Linda Glad ja Katja Hintikka tekivät vuonna 2009 AMK-opinnäytetyön valokuvauksen ja sadutuksen käytöstä esikoululaisten minäkäsityksen vahvistajana. Työ oli osa VKK-Metron kehittämishanketta, jonka tavoit-

teena oli kehittää varhaiskasvatuksen käytäntöjä pääkaupunkiseudun alueella. Opinnäytetyössään he tekivät lasten kanssa kansiot, jotka koostuivat lapsista otetuista valokuvista, lasten itse ottamista valokuvista ja kuvien pohjalta syntyneistä tarinoista.

5 SATUKIRJAN SANKARIT -PROJEKTIN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

5.1 Työelämän yhteistyökumppani

Käytännön osuuden opinnäytetyössäni suoritin espoolaisessa pienessä päiväkodissa. Toimintaa päiväkodissa on kahdessa ryhmässä: esikouluryhmä sekä 3-5-vuotiaiden ryhmä. Päiväkodin johtajan lisäksi talossa on kolme lastentarhanopettajaa ja kolme lastenhoitajaa, varahenkilö ja keittiössä työskenteli yksi henkilö. Teimme päiväkodissa sopimuksen opinnäyteyhteistyöstä ja yksi lastentarhanopettajista nimettiin työelämäohjaajakseni. Opinnäytetyöni tein 3-5-vuotiaiden ryhmästä valittujen neljän lapsen kanssa. Lapset valitsin niin, että mukaan projektiin tuli kaksi poikaa ja kaksi tyttöä.

5.2 Voimauttavan valokuvauksen perusteet – koulutus

Opinnäytetyön edistymistä rytmitti Miina Savolaisen ohjaama Voimauttavan valokuvauksen perusteet hoidollisten ja pedagogisten alojen ammattilaisille – koulutus. Koulutuksen suorittaminen on edellytys voimauttavan valokuvauksen menetelmän käytölle. Miina Savolainen antoi myös henkilökohtaista ohjausta opinnäytetyöni vaatimassa aikataulussa. Koulutuksessa koimme omakohtaisesti voimauttavan valokuvauksen prosessin, saimme kuvan siitä, millaisia tunnevyöryjä valokuvauksen prosessi voi saada aikaan sekä ymmärryksen siitä, että itse valokuvaus on vain osa sitä, joka menetelmästä tekee voimauttavan kokemuksen. Kuvatessa perinteiset kuvaajan ja kuvattavan roolit käännetään toisinpäin, kun kuvattava saa päättää, miten hän haluaa tulla nähdyksi. Koulutukseen kuului kaksi kahden päivän mittaista kuvaussessiota, jolloin saimme huomata itse tämän roolien vaihdon vaikutuksen. Kokonaisuudessaan koulutus oli lähes vuoden mittainen ja sisälsi useita itsenäisiä projektitöitä voimauttavan valokuvauksen menetelmää käyttäen. Koulutuksen alkuvaiheessa nämä työt sisälsivät oman elämänkaaren ja perhesidosten tarkastelua ja pohtimista valokuvien ja valokuvaamisen avulla. Myöhemmässä vaiheessa tehtiin projekti työyhteisön kanssa sekä varsinainen asiakastyö. Oma asiakastyöni oli tämä opinnäytetyöni.

Koin, että omakohtaisesti läpikäymäni prosessi auttoi tämän menetelmän soveltamista asiakastyössä, koska tunsin olevani valmistautunut kohtaamaan niitä tunteita ja ajatuksia, joita prosessi mahdollisesti nostaa esiin.

6 TYÖTAVAN KEHITTÄMISEN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää varhaiskasvatukseen soveltuva työtapa, joka mahdollistaa lapsen osallisuuden kokemisen, lapsen aidon kohtaamisen ja yksilöllisen huomioimisen ryhmässä. Nämä seikat tukevat lapsen itsetunnon kehittymistä. Lisäksi tarkoituksena oli, että työtapa toimisi varhaiskasvatuksen ammattilaisille välineenä kasvatuskumppanuuden syventämiseen. Erityisesti omahoitajuus -käytännössä voidaan hyödyntää tätä. Käytännössä siis jokainen varhaiskasvattaja toteuttaisi Satukirjan sankarit -projektin toimintakauden aikana, hänelle nimettyjen lasten kanssa. Näin varhaiskasvattajan olisi mahdollista tutustua lapseen paremmin, sen tuoma hyöty näkyisi kasvatuskumppanuuden toteuttamisessa. Opinnäytetyöprosessin aikana toimin päiväkodissa huomioiden kokoajan menetelmän soveltuvuuden käytäntöön. Jokaisessa toiminnan vaiheessa oli muistettava huomioida, että menetelmää voitaisiin soveltaa kasvatusvastuullisten aikuisten suhdelukujen puitteissa sekä päiväkodin muun toiminnan ohessa.

Miina Savolainen näkee voimauttavan valokuvauksen tuovan hoitotyöhön enemmän vaikuttavuutta ja näin myös lisäävän työntekijöiden työstä saamaa tyydytystä (Savolainen 2013). Opinnäytetyössäni käsittelemäni sadituksen ja voimauttavan valokuvauksen yhdistävän työtavan kohdalla näkisin vaikutuksen työntekijän kohdalla olevan samanlainen. Kun prosessin aikana tutustuu lapseen ja saa tähän aivan uudenlaisen, syvemmän yhteyden, työntekijä saa tyydytystä työssä onnistumisestaan ja jaksaa paremmin myös arjen haasteissa. Näin myös työssä jaksamisen voidaan nähdä lisääntyvän tämän työtavan avulla.

7 OPINNÄYTETYÖN KÄYTÄNNÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyöni tein 3-5-vuotiaiden ryhmästä valittujen neljän lapsen kanssa. Lapset valitsin niin, että mukaan projektiin tuli kaksi poikaa ja kaksi tyttöä. Koska ajatukseni tämän menetelmän kehittämisessä ja käytössä oli jokaisen lapsen yksilöllinen huomioiminen, ei lasten valinnassa tarvinnut erityistä perustetta. Saatuaani vanhemmilta luvat yhteistyöhön lasten kanssa aloitin heidän kanssaan sadutuksen. Koska päiväkodissa oli sadutettu ennenkin ja se oli lapsille tuttua, saatoin aloittaa suoraan yksilösadutuksella eikä erillistä tutustumista menetelmään tarvittu. Jos lapset eivät olisi aikaisemmin tutustuneet sadutuksen menetelmään, olisin aloittanut ryhmäsadutuksella ja käyttänyt aikaa enemmän siihen, että lapset kokevat luontevaksi kertoa satuja. Projektissa mukana olevat pojat halusivat kuitenkin kertoa yhteisen sadun. Koska menetelmän kantava idea on kuunnella lasta ja hänen toiveitaan, katsoin välttämättömäksi antaa heidän kertoa satunsa yhdessä. Oma ajatukseni oli alun perin menetelmän hyödyntäminen lapsen yksilöllisessä huomioimisessa, niinpä toteutin poikien kanssa yksilöllisyyttä enemmän sadun kuvituksen toteuttamisessa. Kuvasin heitä yhdessä ja kumpaakin erikseen, lisäksi kumpikin poika itsenäisesti valitsi kirjaansa kuvat, joten satukirjoista tuli kuitenkin kumpaisellekin omanlaisensa.

”Täs mä oon ihan superfruitti! Se taistelee pahiksii vastaan.”

Sadutin lapsia useamman kerran, jolloin sadutustilanne kanssani tuli heille tutuksi ja tutustuimme paremmin toisiimme. Sadutustilanteiden pituus vaihteli kymmenestä minuutista puoleen tuntiin, lapsen mielenkiinnon ja sen hetkisen keskittymiskyvyn mukaan. Yhden lapsen kanssa sadutuksesta muodostui kolmen kerran sarja, jossa hän jatkoi kesken jäänyttä satua. Sadutuksen hetket pyrin järjestämään niin, että tilanne olisi mahdollisimman rauhallinen ja keskeytymätön, esimerkiksi muiden lähtiessä ulkoiluun tai niin sanotun vapaan leikin aikana, jolloin ohjattua toimintaa ei ollut. Sadutuksista kehittyi toisinaan keskustelutuokioita, jolloin itse satu jäikin sivurooliin. Nämä keskustelutuokiot olivat juuri se, minkä koin olevan menetelmän kehittämisessä tarkoituksenikin. Niiden avulla opin tuntemaan lasta paremmin ja syvemmin ja lapsi sai huomioni yksilönä.

Valokuvaus lasten kanssa oli mielenkiintoista ja antoisaa, sillä oli ilmeistä, että he nauttivat ajasta, jonka saivat viettää aikuisen kanssa kahden. Vaikka lasten kanssa vietetty kahdenkeskinen aika ei ajallisesti ollutkaan pitkä, oli se tärkeä lapsille. Tämä kävi ilmi sekä lasten suorasta sanallisesta palautteesta että heidän tavastaan olla, kun suunnittelimme valokuvausta ja mietimme sopivia kuvauspaikkoja. Valokuvauksen toteuttamisessakin oli huomioitava kasvatustavallisten suhdelukujen säilyminen lapsiryhmässä. Lasten toiveet kuvauspaikoista olivat kuitenkin heidän lähiympäristössään: lähimetsässä, puistossa ja päiväkodin pihalla, näin kuvaukset oli helppo toteuttaa. Valokuvausta varten lapsi sai halutessaan tuoda kotoa rekvisiittaa kuten vaatteita, naamareita tai muita tarpeelliseksi katsomiaan tavaroita. Vanhemmille korostin, että heidän tulisi antaa lapsen valita, mitä hän haluaa mukaan, eikä tarvitse välittää siitä, onko vaate tai tavara vanhemman itsensä mielestä tarpeellinen tai tarkoituksenmukainen. Osa lapsista toi kotoa rekvisiittaa, osa halusi valita päiväkodin pukeutumistarvikkeista mieleisensä. Selkeä ero tyttöjen ja poikien välillä oli pukeutumisen suhteen. Tytöt keskittyivät enemmän vaatteiden ja muun rekvisiitan valitsemiseen ja poikien mielestä se ei ollut niin tarpeellista eikä mielenkiintoista. Kuvausretkillä jokainen lapsi muuttui avoimemmaksi ja rennommaksi. He halusivat pitää kädessä, kun kuljimme etsimässä sopivia kuvauspaikkoja. He kertoivat heille tapahtuneista asioista, mahdollisista lähiaikojen suunnitelmistaan ja kyselivät paljon kaikesta, luonnosta, eläimistä ja kaikenlaisista asioista, joita heille juolahti mieleen. Oli selvästi nähtävissä, että ryhmän mukana tulevat ulkoiset paineet olivat poistuneet ja he tunsivat turvallisuutta. Varsinkin poikien kohdalla muutos oli huomattava. He uskalsivat ottaa puheeksi asioita, joita pojat eivät yleensä ryhmässä tuo esiin. Tästä esimerkkinä pelko, jonka toinen pojista toi esiin kertoessaan äitinsä leikkauksesta ja siitä, miten häntä itseään pelottaa äidin puolesta. Näitä keskusteluja ja lasten kommentteja projektin eri vaiheissa kirjasin opinnäytetyön päiväkirjaani.

”Mun sadun nimi ois Tonttutyttö ja luminen laakso. Mä oon tossa se tonttutyttö. Se on aika ihana.”

Kun sadutus oli tehty ja valokuvat otettu, oli vuorossa kuvien valinta. Tietokoneelta annoin lapsen selata hänestä otettuja kuvia ja luin lapselle hänen satuun useaan kertaan, jolloin hän saattoi kuvia selatessaan valita tiettyihin sadun kohtiin haluamiaan kuvia. Merkitsin paperille kirjattuun satuun tiedot kuvasta lapsen haluamiin kohtiin, jotta pystyin myöhemmin ne liittämään tulevaan kirjaan. Myös kuvien valintahetkistä muodostui keskustelutuokioita, jolloin lapset saattoivat jakaa jonkin huolensa kanssani tai kertoa, mitä heille oli lähipäivinä tapahtunut. Tein tietokoneella sitten jokaiselle lapselle hänen sadustaan kirjan, johon oli kuvitukseksi liitetty lapsen valitsemat, hänestä otetut valokuvat. Kirjasta tein ensin raakaversioon, jonka lapsi sai katsoa läpi ja tarvittaessa tein kirjaan hänen haluamansa muutokset. Lopulliseen kirjaan merkittiin tiedot kertojasta, kirjaajasta ja kuvittajista sekä vuosiluku. Nämä kirjat lapset saivat itselleen. Kaikki lapsesta otetut valokuvat perheet saivat muistitikulla itselleen. Jokaisen valokuvaus ja sadutus tuokion jälkeen kyselin hieman lasten mielipiteitä, mutta pääsääntöisesti he kertoivat oma-aloitteisesti koko projektin aikana mielipiteitään ja tunteitaan, joita se heissä herätti. Projektin aikana kerroin vanhemmille

mitä olimme lapsen kanssa tehneet kullakin kerralla ja mitä seuraavaksi tulisimme tekemään.

” Täs Onneli on matkalla pankkiin, et ne vois ostaa ruokaa.”

”Se on ehkä surullinen.”

8 SATUKIRJAN SANKARIT SEURAKUNNAN PÄIVÄKERHOSSA

Tässä osiossa käsittelen seikkoja, jotka sisällöllisesti erottavat yhteiskunnan varhaiskasvatuksen seurakunnan varhaiskasvatuksesta. Pohdin myös millä perusteella sadutuksen ja voimauttavan valokuvauksen yhdistävä menetelmä olisi toimiva käytännön työkalu seurakunnan päiväkerhoissa.

8.1 Kristillinen ihmiskäsitys

Kirkon Varhaiskasvatuksen Kehittämisasiakirjassa, Vakessa, määritellään kirkon varhaiskasvatuksen perustaksi kristillinen ihmiskäsitys. Sen mukaan ihminen on saanut erikoisaseman Jumalan luomassa maailmassa. Elääkseen ja kasvaakseen ihminen tarvitsee muita ihmisiä ja vuorovaikutusta heidän kanssaan. Kirkon varhaiskasvatuksessa pääajatus on, että lapsi saa ihmisarvonsa Jumalan luomana ihmisenä, hänen ei tarvitse sitä erikseen ansaita teoillaan tai tietynlaisilla ominaisuuksilla. Jokainen lapsi sellaisenaan on ainutkertainen ja ainutlaatuinen, hänen elämänsä on arvokasta ja hän on Jumalalle tärkeä. (Vake 2008, 23.)

Lastenpsykiatri Jukka Mäkelä on kuvannut ihmistä sanoilla ”Jumalan kaunein ikoni”. Mäkelän mukaan jokainen lapsi on ainutkertainen, erityinen ja lapsuuden voimalla luova ja persoonallinen. Ominaisuudet eivät ole valmiina syntyessään, vaan kypsyvät hitaasti. Ihmisen perimän rajoissa kokemukset suuntaavat, tukevat ja rajaavat hänen kasvuaan. Tärkeimpinä ovat osallisuuden kokemukset, varhainen vuorovaikutus ja jaettu ilo. (Halme 2013, 38.) Nämä ajatukset voidaan yhdistää kristilliseen ihmiskäsitykseen. Ihminen luotiin Jumalan kuvaksi ja on sellaisenaan arvokas. Se ei kuitenkaan tee meistä täydellisiä, vaan se antaa kasvulle suunnan ja mahdollisuuden. Kristillinen kasvatuksen avulla voimme rohkaista lasta elämään omana itsenään ja olemaan riippumaton muiden mielihiteistä. (Halme 2013, 38.)

”Kato miten noi puut on tosi isoja! Mä oon aika pieni, no hehheh, huijasin, kyl mä oon jo koht eskarilainen.” Poika 5v. päiväkodin pihalla valokuvatussa

8.2 Kokonaisvaltainen lapsi kirkon varhaiskasvatuksessa

Sekä kirkon varhaiskasvatuksen kehittämissasiakirjassa että yhteiskunnan varhaiskasvatussuunnitelmassa puhutaan kokonaisvaltaisesta lapsikäsituksesta. Kirkon Varhaiskasvatuksen kehittämissasiakirjassa eli Vakessa puhutaan lapsen fyysisestä, psyykkisestä, sosiaali-emotionaalisesta ja hengellisestä hyvinvoinnista. Yhteiskunnan Varhaiskasvatussuunnitelmassa eli Vasussa eri orientaatiot voidaan liittää kokonaisvaltaiseen lapsikäsitukseen: luonnontieteellinen orientaatio liittyy ihmisen fyysiseen puoleen, esteettinen orientaatio ennen muuta ihmisen emotionaaliseen puoleen ja matemaattinen sekä historiallis-yhteiskunnallinen orientaatio ovat erityisesti tiedollisia asioita, vaikka ne liittyvät myös ihmisen muihin puoliin, kuten kaikki muutkin orientaatiot. Uskonnollis-katsomuksellinen ja eettinen orientaatio ovat ihmisen kannalta kokonaisvaltaisesti tärkeitä. (Halme 2013, 36.)

”Mitenköhän ne linnut pysyy ilmassa? Jollai voimalla varmaa.” Tyttö 5v. matkalla puistoon valokuvaamaan.

Kuinka kokonaisvaltainen ihmiskäsitys vaikuttaa seurakunnan varhaiskasvatuksessa? Seurakunnan ydinaluetta on ihmisen kasvun tukeminen persoonaksi, joka hahmottaa elämän Jumalan lahjana. Hän on itsenäinen, hänen omatuntonsa toimii ja hän pyrkii elämään sen mukaan. Tällainen ihminen kantaa vastuuta muista ihmisistä ja luonnosta. Voidaan siis sanoa, että keskeistä on hengen tukeminen eli seurakunnan keskeiseksi tehtäväksi voidaan nimetä kristillisen spiritualiteetin tukeminen. Tämä sisältää sekä henkisen että hengellisen puolen: ihminen kasvaa oman elämänsä puitteissa ja sijoittaa itsensä pyhän ääreen. Spiritualiteetin tukemisen on tapahduttava huomioiden koko ihminen: fyysisyys, emotionaalisuus ja ymmärrys. Tärkeää on rakkauden osoittaminen ja siunauksen välittäminen. (Halme 2013,37.)

”Mun äiti oli leikkauksessa, mua pelottaa, jos se voi kuolla.” Poika 5v. tietokoneen äärellä valokuvia kirjaa varten valitsemassa.

Näiden kirkon Vakessa esiin tuotujen seikkojen; lapsen osallisuuden, kokonaisvaltaisen kasvatuksen sekä kristilliselle ihmiskäsitykselle perustuvan varhaiskasvatuksen huomioonottaen, voidaan ajatella sadutuksen ja voimauttavan valokuvauksen menetelmien käytön olevan erittäin perusteltua päiväkerhotyössä. Sadutuksen ja voimauttavan valokuvauksen menetelmien on jo aikaisemmin todettu olevan menetelmiä, jotka perustuvat aitoon kohtaamiseen, dialogisuuteen sekä toisen ihmisen näkemiseen, kuulemiseen ja arvostamiseen. Kaikki nämä lukeutuvat kirkon varhaiskasvatuksen sisältöihin. Niiden avulla voidaan arjessa toteuttaa lapsen yksilöllistä huomioimista, tukea siten hänen itsetuntonsa kehittymistä, itsensä arvostamista ja niin myös antaa hänelle taito arvostaa muita ihmisiä sellaisina kuin he ovat.

Lapsi kokee maailman kokonaisuutena ja kokonaisvaltaisesti. Lapsella ei ole erikseen uskonnollisia, eettisiä, yhteiskunnallisia tai ihmissuhteisiin liittyviä kysymyksiä. On vain merkityksellisiä ja vähemmän merkityksellisiä aiheita, sekin voi muuttua riippuen tilanteesta. (Ubani 2010, 44–45.) Niinpä merkityksellistä ei liene se, saammeko menetelmän käytöllä aikaan lapsen hengellistä pohdiskelua tai välitämmekö tietoa kristinuskon sisällöstä. Tärkeintä on se, että tällä aidon kohtaamisen menetelmällä mahdollistamme lapsen ihmettelyn ja kokemuksen hyväksyen hänet sellaisenaan, kokonaisvaltaisesti.

”Tää on aika kiva kun me puhuskellaan.” Tyttö 5v. valokuvausretkellä lähimetsikössä.

9 TYÖN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Opinnäytetyön käytännön toteutuksen sekä kirjallisen osion tekemisen aikana toimin mahdollisimman luotettavasti ja eettisesti. Pidin opinnäytetyön päiväkirjaa, johon kirjasin mahdollisimman tarkasti projektin eri vaiheet ja sen yksityiskohdat; lasten kommentteja ja keskusteluja heidän kanssaan, sekä vanhempien mielipiteitä projektiin liittyen. Opinnäytetyömuistioon kirjasin yhteydenpitoi voimauttavan valokuvauksen kouluttajan, Miina Savolaisen sekä työelämän yhteistyötahon kanssa. Näin varmistin, etten opinnäytetyöni kirjoittamisvaiheessa turvaudu muistikuviiini työn eri vaiheista, vaan tiedot niistä ovat mahdollisimman luotettavia.

Jotta opinnäytetyö olisi mahdollisimman eettinen, pyrin toiminnassani läpinäkyvyyteen ja avoimuuteen. Hakiessani aluksi tutkimuslupaa Espoon kaupungilta, toimin eettisten periaatteiden mukaisesti, samoin hakiessani lupaa lasten vanhemmilta. (Liite 1 Tutkimuslupapyyntö lasten vanhemmille) Lupahakemuksesani kerroin heille opinnäytetyöni sisällöstä ja tarkoituksesta sekä opinnäytetyön julkistamisesta ammattikorkeakoulujen Theseus -tietokannassa. Kerroin vanhemmille myös opinnäytetyön vaiheista sen edetessä ja lapsen kanssa toteutuneiden sadutus- sekä valokuvaushetkien sujumisesta. Tuokioiden jälkeen kyseilin myös lapsen tunnelmat ja mielipiteet ja kerroin niistä vanhemmille. Korostin vanhemmille, että olen käytettävissä aina kun heille tulee opinnäytetyöni suhteen jotain kysyttävää. Annoin yhteystietoni heille, jotta he voisivat tarvittaessa tavoittaa minut myös päiväkodin aukioloaikojen ulkopuolella. Saatuaani käytännön työn lasten kanssa päätökseen, luovutin vanhemmille kaikki lapsista otetut valokuvat, myös ne, joita ei lapsen kanssa tehtyyn kirjaan tullut valittua. Opinnäytetyössäni ei tule esiin sellaisia tietoja, joista päiväkotit tai projektissa mukana olleet lapset voitaisiin tunnistaa.

Teoriaosuuksissa olen käyttänyt mahdollisimman ajankohtaisia ja monipuolisia lähteitä.

10 ARVIOINTI, JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Sosionomina ja työntekijänä asiakkaan arvostaminen ja kunnioittaminen ovat ensiarvoisen tärkeitä asioita. Työntekijöinä emme ole asiakkaan, tässä tapauksessa lapsen ja hänen perheensä, yläpuolella, vaan työtä tehdään yhteistyönä. Perhe on oman elämänsä asiantuntija, vanhemmat oman lapsensa parhaita tuntijoita. Meille on suotu kunnia olla heidän tukenaan, toimien heidän lapsensa parhaaksi. Tämän projektin kuluessa tunsin, että perheen parhaaksi toimiminen toteutui aidosti. Vaikka käytännön toteutuksessa emme istuneet vanhempien kanssa palaverissa keskustellen lapsen taidoista ja kehittymishaasteista, koin, että jotain vaikuttavaa tapahtui. Lasten ja vanhempien minulle antama palaute oli poikkeuksetta positiivista. Kaikki vanhemmat, joilta pyysin lupaa lapsen ottamiseen mukaan projektiin, suostuivat heti. Heidän palautteensa mukaan he kokivat lapsensa saaneen etuoikeuden osallistua tällaiseen projektiin. Mielestäni tällainen palaute jo osaltaan kertoo projektini onnistumisesta ja tarpeellisudesta. Myös vanhemmat haluavat lapsensa saavan yksilöllistä huomiota ja kaiken sen mukanaan tuoman hyvän lapsen kehitykseen.

Päiväkotien ryhmäkoot ja niiden suhde laadukkaan varhaiskasvatukseen toteutumiseen nousevat mediassa otsikoihin aika ajoin. Kokemukseni mukaan ryhmäkoot saattavat olla hyvinkin suuria ja henkilökunnan jaksaminen on koetuksella. Sadutuksen ja voimauttavan valokuvauksen menetelmiä yhdistäen voidaan helpottaa varhaiskasvattajien työtaakkaa, kun työtavassa automaattisesti toteutuvat lähes kaikki varhaiskasvatussuunnitelmassa mainitut orientaatiot. Mikä estäisi voimauttavan valokuvauksen metsäretkellä tutkimasta myös luontoa? Tai nauttimasta esteettisesti kauniista niittymaisemasta? Projektini puitteissa tehdyissä pienissä valokuvausretkissä, toteutui myös eettinen orientaatio sekä uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio. Lasten pohdinta ja ihmettely tulee luonnostaan, kun heille antaa siihen mahdollisuuden. Viriketulva on hyvä joskus katkaista. Erään valokuvausretken aikana istuimme 5-vuotiaan tytön kanssa isolla kivellä, hetkeen emme puhuneet mitään ja tyttö kysyi: ”Mitä me tehdään tässä oikeestaan?” Vastasin, ettemme tee varsinaisesti mitään, ollaan

vain ja tunnustellaan. Tyttö vastasi: ”Joo, tunnustelu on hyvä juttu, siinä huomaa paljon.”

Päiväkodin henkilöstö oli innostunut projektista, ja heidän avullaan saatoin havainnoida luotettavammin menetelmän soveltuvuutta arkeen. Heidän huomionsa olivat itselleni avartavia sekä tärkeitä ja niiden pohjalta uskon työni saaneen enemmän luotettavaa arviointia käytännön soveltuvuudesta. Menetelmän käyttö ei suinkaan ole täysin ongelmaton käytännössä. Se vaatii huolellisen suunnittelun ja tilanteesta riippuen pienten käytännön järjestelyjen lisäksi roimasti innostusta varhaiskasvattajalta. Menetelmän käytön sovittaminen päiväkodin arkeen onnistuu suhteellisen helposti mutta käytännössä huomasin lasten satujen ja valokuvien yhdistämisen kirjaksi vievän enemmän aikaa kuin olin kuvitellut. Tämä ajankäyttö saattaa muodostua haasteelliseksi päiväkodissa. Toisaalta uskon, että jos menetelmän käyttö saadaan vakiinnutettua ja sen tuomat hyödyt lapsiryhmässä sekä kasvatuskumppanuudessa tulevat esiin, sen mukanaan tuoma työ on vaivan arvoista.

Nyky-yhteiskunnassa sosiaalinen rohkeus katsotaan eduksi. Vanhemmat haluavat lastensa kasvavan itseensä luottaviksi, itseään arvostaviksi ja sosiaalisesti taitaviksi ihmisiksi. Opinnäytetyössäni ensisijainen tavoitteeni oli kehittää lapsen itsetuntoa tukeva työtapa. Tämän projektin vaikutusta siinä mukana olleiden lasten itsetuntoon lienee mahdotonta arvioida muuta kuin teoriapohjalta, jota olen työssäni käynyt läpi. Työtavassa toteutuu lapsen osallisuus ja arvostava kohtaaminen, jotka vaikuttavat olennaisesti lapsen itsetunnon ja itsearvostuksen kehittymiseen. Näiden elementtien pohjalta nousee myös lapsen sosiaalinen rohkeus ja kyky kestää vastoinkäymisiä.

Voimauttavan valokuvauksen ja sadutuksen yhdistävällä menetelmällä on laajat sovellusmahdollisuudet. Sen lisäksi, että sitä voi käyttää lapsen itsetuntoa ja itsearvostusta vahvistavana työkaluna, se on myös keino vahvistaa työyhteisön laadullista osaamista päiväkodissa. Voimauttava valokuvaus yhdistettynä sadutukseen tukee reflektiivistä työtettä. Se on hyvä väline vanhempien kanssa toteutettavan kasvatuskumppanuuden syventämiseen. Päiväkodin arjessa kasvattajille saattaa helposti muodostua lapsesta kuva, jossa painottuu hänen toi-

mintansa ryhmässä. Tämän työtavan avulla kasvattaja pystyy luomaan lapsen henkilökohtaisen suhteen. Työtapa tukee myös vahvasti lapsilähtöisyyttä ja lapsen osallisuutta, koska toiminta tapahtuu lapsen ehdoilla ja hänen tahdissaan.

Seurakunnan päiväkerhoissa työtapaa ei kokeiltu käytäntöön opinnäytetyöni puitteissa. Koska seurakunnan päiväkerhojen toiminta käytännön tasolla poikkeaa suuresti päiväkotien toiminnasta, olisi työtavan soveltaminen käytäntöön seurakunnan päiväkerhossa, aihe jatkotutkimukselle. Myös tehostettua tukea tarvitsevien lasten keskuudessa voitaisiin työtavan soveltuvuutta tutkia.

Valtakunnallisesti sosionomin (AMK), kompetensseja (2010) tarkastellaan eri näkökulmien kautta. Eettinen osaaminen, kehittävä ja huomioiva asiakastyö, palveluosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimusosaaminen ja johtamisosaaminen ovat taitoja, joihin sosionomi (AMK) koulutus tähtää. Omalla kohdallani koen opinnäytetyöni kasvattaneen useita osa-alueita. Lapset kohderyhmänä ja lapsen tukeminen kasvussaan, vaati eettistä työtettä. Käytännön työvaiheiden läpi ei voinut kulkea, pohtimatta toiminnan eettisyyttä. Lapsi on vanhemmilleen tärkeintä elämässä ja lapsen kanssa työskenteleminen on aina luottamuksenosoitus vanhemmilta. Tutkimusosaamiseni vahvistui paneutuessani työn teoreettisiin lähtökohtiin. Oma ammatillista kasvuani oli oppia soveltamaan löytämäni tietoa käytäntöön ja päiväkodin toimintakulttuuriin sopivaksi. Opinnäytetyöprosessin aikana huomasin, kuinka ammatillinen kasvu on itsessään paljon laajempi kuin mitä teoriaopetus oppilaitoksessa on meille antanut. Ammatillinen kasvu ei ole mahdollista ilman kasvamista ihmisenä. Näen tärkeänä osana ihmisenä kasvamisessa itsensä hyväksymisen prosessin. Kun hyväksymme itsemme ihmisinä, sellaisena kuin olemme, olemme myös ammatillisena vahvempia ja laaja-alaisempia. Uskallamme silloin kohdata ihmisen, aikuisen tai lapsen, arvostaen ja tietoisesti hyväksyvällä katseella, ilman tarvetta tuomita. Toisaalta emme myöskään koe ammatillisuutemme horjuvan ja kutistuvan arvostelujen edessä, vaan arvostamme itseämme ja osaamistamme, jolloin myös jaksamme työssämme paremmin.

Opinnäytetyön koko prosessi, käytännön toteutus, teoretiedon omaksuminen ja voimauttavan valokuvauksen koulutus ovat yhdessä olleet voimia vaativa mutta

antoinen kokemus. Kaiken uuden teorian tiedon ja käytännön menetelmien lisäksi olen oppinut paljon itsestäni, vahvuuksista, kehittämisen kohteista ja paineensietokyvystä, uusia ominaisuuksiakin on löytynyt. Opinnäytetyön tekeminen on ollut lopulta ammatillisen suuntautumiseni varmistava prosessi. Työni lopetan Anna-Mari Kaskisen runoon, jossa mielestäni tiivistyy ihmisyyden, sen lähtökohdat ja sen tavoitteet. Nämä ajatukset muistaen meidän pitäisi myös toimia lasten parissa; rakastavasti kohtaavina ammattilaisina. He kaikki ovat ansainneet sen.

”Ei kukaan meistä kannan

tulta itsessään.

Ei kukaan omin voimin loista hämärään.

Jos liekkiä ei ole,

ei ole kynttilää.

Me loistamme, kun toinen

meidät sytyttää.”

Anna-Mari Kaskinen 2008

LÄHTEET

Cacciatore, Raisa; Korteniemi-Poikela, Erja; Huovinen, Maarit 2008. Miten tuen lapsen ja nuoren itsetuntoa. Juva: WS Bookwell Oy.

Eronen Jonna & Wuorinen Tiina, 2013. Parempi Suvela: Lasten näkemyksiä alueen kehittämiseen. Espoo: Laurea Ammattikorkeakoulu.

Finlex. Asetus lasten päivähoidosta 239/1973.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730239>

Finlex. Laki lasten päivähoidosta 36/1973.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036#L2P11>

Halme, Lasse 2013. Kokonaisvaltainen lapsi kirkon varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Saarinen, Seija (toim.) Tää olis keskellä, lapsi seurakunnan varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten Keskus ja Kirjapaja Oy.

Hart Roger, 1992. Children's participation: from tokenism to citizenship. Italy: Unicef International Child Development Centre.

Jarasto, Pirkko; Sinervo, Nina 1997. Alle kouluikäisen lapsen maailma Jyväskylällä: Gummerus

Kalliala, Marjatta 2008. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Kalliala, Marjatta 2012. Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoitossa. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

- Kanninen, Katri & Sigfrids, Arja 2012. Tunne minut. Turva ja tunteet lapsen silmin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Karlsson, Liisa 2014. Sadutus avain osallisuuden toimintakulttuuriin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Karlsson, Liisa & Riihelä Monika 2012. Sadutusmenetelmä – kohtaamista ja aineiston tuottamista. Teoksessa Liisa Karlsson; Reeli Karimäki (toim.) Sukelluksia lapsinäkökulmaisen tutkimukseen ja toimintaan. Jyväskylä: Suomen kasvatustieteellinen seura, 169–191.
- Kaskinen Anna-Mari 2008. Kynttilän lämpöä. Helsinki: Kirjapaja
- Keltikangas-Järvinen, Liisa 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Juva: WS Bookwell Oy.
- Kronqvist Eeva-Liisa & Kumpulainen Kristiina, 2011. Lapsuuden oppimisympäristöt. Eheä polku varhaiskasvatuksesta kouluun. Helsinki: WSOY-pro Oy.
- Kuokkanen, Päivi 2012. Onnellisena loppuun asti. Lapset kertovat hyvinvoinnista sadutetuissa saduissaan. Helsingin yliopisto. Pro Gradu -työ.
- Lehtonen, Saija 2013. Valokuvan käyttö 0-3-vuotiaiden lasten päiväkotiryhmässä. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Räihä, Noora 2014. Suullista kielitaitoa saduttamalla? Sadutus vieraan kielen oppimisen tukena nuorten saksanoppijoiden näkökulmasta. Jyväskylän yliopisto. Pro Gradu – työ.

Savolainen, Miina 2013. Voimauttavan valokuvauksen perusteet koulutus 2013. Viitattu 30.11.2013.

Savolainen, Miina 2008. Maailman ihanin tyttö. Helsinki: Blink Entertainment Oy.

Savolainen, Miina 1999. Maailman ihanin tyttö – voimauttava valokuva. Taide-teollinen korkeakoulu. Pro gradu –tutkielma.

Siitonen, Juha 1999. Voimaantumisteorioiden perusteiden hahmottelua. Oulun yliopisto. Numero 37 / Acta Universitatis Ouluensis: Scientiae Rerum socialium.

Sinkkonen, Jari 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Helsinki: WSOY

Stakes 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Toinen tarkistettu painos. Oppaita 56. Helsinki: Stakes.

Stenius, Tuula 2006. Kahden yhteinen juttu – vastavuoroinen kuunteleminen harjoituksena ja toimintakäytäntönä. Oulun yliopisto. Kajaanin opettajankoulutuslaitos. Kasvatustieteen pro gradu- työ.

THL i.a. Varhaiskasvatus. Viitattu 30.9..2014
http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/palvelut/varhaiskasvatuspalvelut

Vilka, Hanna; Airaksinen, Tiina 2004. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Ubani, Martin; Kallioniemi, Arto; Luodeslampi, Juha (toim.) 2010. Kokonaisvaltainen kasvatus, lapsi ja uskonto. Helsinki: Lasten Keskus Oy.

LIITE 1

Tutkimuslupapyyntö vanhemmille opinnäytetyötä varten:

Olen Sari Retva ja suoritan Diakonia ammattikorkeakoulussa sosionomi (AMK)- tutkintoa, saan myös lastentarhanopettajan virkakelpoisuuden. Teen opinnäytetyötä, jonka tarkoitus on kehittää päivähoiton työntekijöille arjessa toimiva työmenetelmä lapsen yksilölliseen huomioimiseen ryhmässä.

Opinnäytetyöni alustavana nimenä on ”Satukirjan sankarit – sadutus ja voimauttava valokuvaus lapsen itsetunnon tukemisessa”. Käytännössä opinnäytetyöni koostuu lasten sadutuksesta sekä heidän valokuvaamisestaan voimauttavan valokuvauksen menetelmällä. Lapsen kertoman tarinan ja hänestä otetut valokuvat valmistan kirjaksi, jonka lapsi saa itselleen. Projektista teen opinnäytetyöhöni raportin, jossa analysoin projektin onnistumista sekä menetelmän soveltumista käytäntöön.

Opinnäytetyössäni huolehdin lasten anonymiteetin säilymisestä sekä siitä, että heitä ei tunnisteta opinnäytetyöhön mahdollisesti liitettävistä valokuvista. Opinnäytetyöhön en laita lasten henkilötietoja tai päiväkodin nimeä.

Opinnäytetyöni valmistuu marraskuussa 2014, jolloin se myös tallennetaan ammattikorkeakoulujen yhteiseen Theseus-tietokantaan, josta se on löydettävissä. Valmiin opinnäytetyö on saatavilla myös minulta tai päiväkodista pyydetäessä.

Palautathan tutkimuslupapyyntölomakkeen myös siinä tapauksessa, että lapsenne ei saa osallistua.

Annan mielelläni tarvittaessa lisätietoja,

Sari Retva

puh. xxx-xxx xxxx

s-posti: sari.retva@xxx.xxxx.fi Viimeinen palautuspäivä _____

